

KIÁLTO SZÓ

TARTALOM

Dávid Gyula: Az egyház a Szentlélek vezetése alatt —
ÍGY SZÓL AZ ÚR. Az egész világ Istent dicsérje. —
M. Nagy Ottó: A theologia az egyház megújulásában.
A. L.: Műemlékrombolás, műemlékvédelem. — Lelekész-
képzés a magyar református egyházban. — K. A.: Gon-
dolatok egy konferencia nyomán. — Dr. Czirják János:
Érdekes adatok a szász szervezetekről. — Ö: Tízéves
találkozó a theológián. — Sipos Géza: Reverzálisok
oldása. — Régeni István: Felelet Kese Attilának. —
Kiss Béla: Ismeretlen evangéliumok. — KÉZ A KÉZ-
BEN. — IRODALOM ÉS MŰVÉSZET. — HIREK.

ALKESZTI: DR. TAVASZYSÁNDOR

1936

Megjelent!

Megjelent!

A zarándok útja

Irta: BUNYAN JÁNOS. Fordította: SZABADI BÉLA.
Olcsó népies kiadás. — Ára 25 Lei.

A mi dalaink

120 eredeti népdalt tartalmazó könyv. — Ára 15 Lei.

A mi játékaink

100 társas-játék leírását tartalmazó könyv. — Ára 12 Lei.

Zengjen hálaének

A VII-ik bővített kiadás tartalmazza a régi énekeken kívül a pályadíjat nyert IKE indulót, valamint 25 újabb éneket. Ára 10 L.

János írása szerint való szent evangéliom

Átdolgozta: Kecskeméthy István. — Ára 4 Lei.

Aranylánc.

Elmélkedések konfirmándusok számára.

35 elmélkedés a konfirmációi előkészítés öt hetének minden napjára, magában foglalva a ref. ker. hit és élet legfőbb kérdéseit. — Irta: DR. IMRE LAJOS.

Ára 15 Lei.

UTAM

**a csernátóni mesteri parókiától
a zágoni papi parókiáig.**

Irta: BODOR JÁNOS, ref. lelkész.

Ára 150 Lei.

KIÁLTÓ SZÓ

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: CLUJ, CALEA VICTORIEI 38. SZÁM.

Kéziratok, előfizetési díjak ide küldendők. — Előfizetési díja félévre 50 Lei, egész évre 100 Lei.

X. ÉVFOLYAM

1936. JULIUS.

7. SZÁM

Az egyház a Szentlélek vezetése alatt.

1. Az egyház Isten igéje és a Szentlélek által összegyűjtött sereg. A mai kor és a mai ember felfogásában az egyház nem az Isten igéje hívásától megtalált és a Szentlélek ereje által összegyűjtött sereg. Nem csak általánosságban a mai embert, vagy a kor uralkodó szellemi mozgalmait terheli ezért a felfogásért a felelősség, hanem magát az egyházat is., mely a maga lényegét, eredetét, létét teljes tisztaságában nem őrizte meg, önmaga életére nem eszmélt rá és az emberek rdeszméltetését is elmulasztotta. Magában az egyházban is találkozzunk az egyháziatlanságnak félreismerhetetlen bizonyítékaival, melyek bizonyítják gyengeségét, létfeltételeinek megüresedését. A keresztyén egyház születésének lényé és körülményei félreismerhetetlen módon bizonyítják, hogy az egyház nem emberi erőlködés eredménye, összetartó ereje nem azonos vélemény, a közös elhatározás, hanem Isten szuverén akarata, amelyet a történelem egy határozott időpontjában olyan ellenállhatatlan világgosszággal és erővel jelentette ki, hogy akik azt hallották, nem teheték, hogy minden ellentét, nyelvkülönbség, világnézeti felfogás, társadalmi állás különbsége ellenére is össze ne jöjjenek és együvé tartozásukat meg ne vallják. Az egyház születésének tisztánlátása az egyháznak két hamis felfogását teszi lehetlenné: egyik: az egyház nem általános szellemi és világnézeti mozgalom; a másik: **az egyház nem társadalmi organizáció, nem nemzeti és kultúrális közösség.** Szellemi mozgalmaknál, társadalmi, nemzeti, kultúrális törekvéseknél a teremtő, alkotó, irányító tényező maga az ember. Amíg tud és bírja, rendelkezik azzal, amit teremtett, de jöhetnek olyan újabb mozgalmak és törekvések, melyek nemcsak az embert, hanem mozgalmának minden építményét megsemmisítik. Az egyházzal ez nem történhetik meg, ha mégis megtörténik, csak az pusztul el belőle, amit az ember a maga emberségéből hozzáadott. Az egyház teremtője: **Isten maga,** s az ő munkája annyira elpusztíthatatlan, mint ő maga. Ez a meggondolás készítet arra, hogy az egyháznak minden olyan felfogása ellen

harcoljunk, mely az egyház isteni alapításából folyó következményeket életének minden megnyilvánulásában a végsőig levonni nem hajlandó. Ez a megismerés indít arra, hogy a Szentlélek vezetése alatt álló egyházzal beszéljünk.

2. Isten a maga igéjében beszélni kezd az emberhez. Ennek a beszédnek az elhangzása és a meghallgatása az egyház első létfeltétele. Ez a beszéd nem az ember beszéde. Az emberi szó csak az isteni beszéd hangzásának eszköze. Az Isten beszédében maga Isten beszél önmagáról, nem pedig az ember Istenről. Az Isten beszédét minden emberi beszédétől éppen az különbözteti meg, hogy annak minden szavát Isten határozza meg, a tartalmat nem az ember, hanem Isten adja. Ez a tartalom: **Isten emberré lett a Jézus Krisztusban.** Emberré lett nemcsak a történelemben, hanem emberré abban a pillanatban, amikor ez a beszéd megszólal és emberré éppen annak, aki ezt a beszédet hallgatja. Az ige megszólalása Istennek legszemélyesebb üzenete ahhoz az emberhez, aki ezt a beszédet hallgatja. Amíg az egyházban ez a beszéd a maga tisztaságában és isteni tartalmában nem hangzik és nem találja meg az egyes embert, addig nincs egyház, hanem van ehelyett egy csomó emberi beszéd, egy csomó különböző vélemény, egy valamilyen emberi csoportosulás valaméddig tartó összefogó erővel, de nincs egyház, mely ezt a nevet, hogy **egyház** megérdemli. Az egyház alap-létfeltétele az az üzenet, hogy az Isten engem, bűnös embert a Jézus Krisztusban magdénak nyilvánított és én megvallom, hogy viszont én is az övének vallom magam.

Az ember önvallomásának a kifejezésre juttatása nem csupán az igehirdetés meghallgatásában, hanem a sakramentumok elvételében nyilvánul meg. Isten éppen a sakramentumokban hirdeti legkézzelfoghatóbban, hogy az enyém, viszont én éppen a sakramentumok elfogadásában jelentem ki leghatározottabban, hogy nem a magamé, hanem az övé vagyok. Amiképpen nincsen egyház sakramentum nélkül, éppen úgy nincs keresztyén élet a sakramentum

elfogadása nélkül. Az Isten személyes hívásától megtalált ember éppen a szakramentum elfogadásában lesz igazi közösséggé, sereggé, egyházzá. Az ige meghallgatását és a szakramentum elfogadását az egyházban a megváltott élet önfeláldozó önatadása követi, amikor az ember minden gondolatával, beszédével, eszelekedetével az isteni üzenetben kinyilvánított akarat szolgálatába adja magát.

Honnan veszem azt a bátorságot, hogy ezeket ki merem mondani és merem állítani? Mi biztosít engem arról, hogy az a beszédem, amit hallok, az csakugyan Isten beszéde és nem önmagammal való beszélgetés, monologizálás? Honnan veszem, hogy a magam zárkózott világából csak a szakramentum által szabadulok ki egy igazi közösségbe? Onnan, hogy Isten, a megszáradt tetemeiket megelevenítő, emberi életet újjá formáló, plünkösti csodát teremtő Szentlélek Isten engem erről bizonyosá tesz! Ige, szakramentum, önfeláldozó élet nélkül nincs egyház. Egy bizonyos sereg, vagy löbb embernek csoportja meglehet, hogy magát „egyház“-nak nevezze, de ez az elnevezés pusztán név, mely egy akármilyen emberi társulás, vagy szellemi rajongás, ha egyrészt az ige és a szakramentumok, másrészt a Szentlélek vezetése alatt áll és él, aki munkáját akkor kezdi el, amikor az Isten tisztá beszéde megszólal és a szakramentumokat bűnbánó könyörgéssel és az élet megújításának elhatározásával vesszük.

3. Igaz, hogy ez az igazi egyház egyik vagy másik felekezetben nehezen ismerhető fel. De mégis megvan a szemünkkel látható, bár törekény és gyarló formája a gyülekezetben. Az egyházat teremtő ige voltaképpen nem egy általános egyház vagy felekezet tanítételeiben szól és a Szentlélek vezetése elsősorban nem egy nagy országos egyház kormányzatában lesz nyilvánvaló, hanem egy adott gyülekezet ige-hirdetésében és vezetésében. Az egyháznak a Szentlélek vezetése alatt az x-i és y-i gyülekezetben kell állania s amennyiben az egyes gyülekezetek hallgatják az igét, élővé válik bennük az Isten üzenete, megújul bennük az élet és tettek árulják el az új életet, annyiban áll, maga az egyház a Szentlélek vezetése alatt. Konkrét formában kifejezve ez azt jelenti, hogy pl. nem az igazgatótanács fogja az egyházakat, az egyes gyülekezeteket igazi egyházzá tenni és őket megújítani, hanem az egyes gyülekezetekben meghallgatott és új életet támasztott ige, szóval a gyülekezetek megújulása újítja meg és helyezi a Szentlélek vezetése alá az igazgatótanácsot. Ez a megállapítás semmiképpen sem lehet bántó az igazgatótanácsra, csak az egyes gyülekezetekre. Bántó csak akkor volna, ha a gyülekezetek csakugyan az igazi lélek-gyülekezetek volnának. Hogy az egyes gyülekezetek vajjon a Szentlélek vezetése alatt állanak-e, ahhoz sok szó férhet; éppen ezért minden sértő

szándék nélkül állíthatjuk, hogy az egyház-kormányzat Szentlélek által való vezetéséhez is szó férhet. Mi tehát a fontos? Megkezdeni alulról az egyház megújulását. A megújulás követelménye elsősorban az ige-hirdetésre áll. Mi az ige-hirdetés tartalma? Az, hogy Isten emberré lett az az Úr Jézus Krisztusban! Isten a szívben csak azt az ige-hirdetést látja el Szentlelke megerősítésével, amelyik ennek az üzenetnek a tolmácsolására vállalkozik. Ennek a tolmácsolásnak az emberi szó és tett legteljesebb felkészültségével kell megtörténni. Így van-e ez? Krisztus emberré-lételének az élet minden dolgával megvan a vonatkozási pontja. Az ige-hirdetőnek tehát nem kell attól tartania, hogy „egyetemes“ felkészültsége érvényesítésének ez a követelmény az útdában áll. Az egyház tagjának is viszont tudnia kell, hogy részéről egy kis keresztyén világnézethez való surlódság, egy kis felekezeti műveltség, vagy kisebbségi egyháztagság egyháztaggá és keresztyén emberré nem teszi, tudnia kell, hogy egyháziasságának „sine qua non“-ja Isten igéjének a gyülekezet közösségében való hallgatása, a szakramentumok elfogadása, nemcsak a halálös dgyon, hanem minden egyes alkalommal, amikor azt az ő gyülekezetében Isten kíndlja és egész életének az isteni akarat cselekvésére való teljes átadása s mindez azzal az alázatos és őszinte indulattal, hogy sem a maga, sem a világ életének megújulását mástól nem várja, csak Isten Szent-lelkétől, akinek ő most vezetése alá adta magát, eszköznek, szerszámnak, hogy végezze benne az igazi élet fenntartásának és megújításának örökké tartó munkáját. S ha ez így lenne, ki mondhatná, hogy egyházunk nem áll a Szentlélek vezetése alatt?

DAVID GYULA.

„IGY SZÓL AZ ÚR“

Az egész világ Istent dicsérje!

148. zsoltár.

„Dicsérjétek az Urat!“ Ezt a felhívást küldi a zsolnárló az Ég felé, a Föld felé és a Föld minden teremtményeihez. Ez a dicséretmondás nem üres fecsegés, nem elragadtatott ömlengés, hanem elszánt új magatartás. Dicsérni az Urat annyit jelent, mint elfordulni önmagunktól és elszántan, minden feltétel nélkül odafordulni Istenhez. Annyit jelent, mint egyedül Őt ismerni el Urnak, mint akitől származik minden erő, akinél van minden hatalom, mert hiszen az övé minden cél és Ő szabja meg minden élet irányát.

„Dicsérjétek az Urat!“ Ma erőteljesebben, hangosabban és bátrabban kell ezt hirdetnünk, mert ma az emberiség ismét halad a rabszolgá-

ság felé. Kezdődött az ember rabszolgasága azzal, hogy csak a láthatót, a kézzelfoghatót volt hajlandó elismerni. Így vált az ember az érzéki világ rabszolgájává. Folytatódott ez a rabszolgaság azzal, hogy csak a láthatót, a kézzelfoghatót volt hajlandó elismerni. Így vált az ember az érzéki világ rabszolgájává. Folytatódott ez a rabszolgaság azzal, hogy önmagán kívül más valóságot és más tekintélyt nem ismert. Addig nőtt az önimádat, míg az ember a saját önzésének a rabszolgaságában annyira stüllyedt, hogy elveszett tekintete elől minden kilátás az Úristen dicsősége felé. Az ember szá-

mára nincs más menekvés, mint visszatérni az önmaga dicsőségének hajhászatától az Úr dicsőségéhez.

„Dicsérvétek az Urat!” A nyár az Isten által szép természet teljes kibontakozása. A természet teljessége jelenti a természet dicsőségét. Az Isten dicsősége jelenti az Isten teljességét. A természet teljessége és dicsősége akkor éri el a célját, ha felolvad az Isten dicsőségének és teljességének a szolgálatába. A természet Istent dicsérvő szavát az embernek kell megértenie, átvennie, hirdetni és továbbadnia a saját dicséretmondásával együtt!

A theologia az egyház megújulásában.

Egyház, megújulás, theologia: legelőször kíséreljük meg e három kifejezést körülírni.

Egyház ott van, ahol akár az egyes hívők, akár azok közössége különböző módokon hitet tesz Isten mellett, aki teremtő békességszerző és megváltó urunk s aki magát Jézus Krisztusban kijelentette s Szentlelke által bennünk munkálkodik. Istenről az egyház a Róla való beszéd különböző alakjaiban tesz hitvallást.

Megújulás az egyházban történő gyökeres változás. Ez úgy áll elő, hogy az egyház Isten mellett *nem akárhogyan* tesz vallást, hanem úgy, ahogy Ő magát Jézus Krisztusban kijelentette, ahogy a Szentírásban a választott emberek Róla bizonyosságot tettek és ahogy az ige tiszta hirdetésében és a Lélek megelevenítő erejében ma hozzánk szól, hitet és engedelmességet ébreszt. Lényegében visszatérés ez az egyház igazi alapjához.

A *theologia* az egyház egyik tevékenysége és tudománya, amelynek az a feladata, hogy az Istenről való beszédet, mint Istenről való bizonyosságtételt vizsgálja, mérje, bírálja és előre tekintve pedig javítsa. Isten ígéje és Leleke határozza meg a theologia felelősségteljes munkáját, bíráló és javító szerepét. A meddig az ige és a Szentlelek engedik, *addig mehet*, de *addig mennie is kell*.

A fenti három körülírás *theologiai* jellegű s így minden további indokolás nélkül önmagában is bizonyították arra, hogy a theológiának *lehet* szerepe az egyház megújulásában, legalább is ami a gondolati tisztázást illeti.

Méginkább kitűnik a theologia szerepe, ha nemcsak rövid meghatározást adunk e kifejezésekről, hanem az általuk jelzett valóságokra vonatkozó összes kérdéseket próbáljuk tisztázni. Tegyük fel bármilyen kérdést az egyházzal kapcsolatban, megfelelő, *szakszerű* feleletet reájuk csak a theologia segítségével lehet adni. Mi az egyház? Mi az egyház célja? Mi az egyház jelentősége? Mik az egyház feladatai? Milyen nehézségei vannak az egyháznak? Ilyen és ezekhez hasonló kérdések igazi megoldást csak

a theológiától várhatnak. Még abban az esetben is, ha más oldalról kapunk feleletet, az is theologiai felelet, csak hogy egy hamis theológiának az Isten Igéjéhez való mérést ki nem álló zavartalan felelete.

A theológiának az első szerep tehát ott jut, hogy az *egyházat a saját mivoltának, igazi, Isten ígéjében adott céljának és feladatának megismeréséhez segíti*. Szó sem lehet, emberileg szólva, az egyház megújulásáról, míg az egyház theologiailag nem akarja vagy nem tudja megismerni önmagát, míg az egyház tagjainak közgondolkozásában és munkáinak irányításában nem theologiai szempontok vagy valamilyen hamis theologia szempontjai érvényesülnek. Ki kell ábrándulnia az egyháznak a gazdasági, művelődési, jogi, társadalmi vagy nevelői szempontok uralmából, le kell döntenie az u. n. *gyakorlati* szempont nagy bálványát s vállalnia kell, hogy az egyedül hivatott és illetékes tudomány bírálja és javítsa Istenről való beszédének minden formáját. Ahogy a gazdasági élet területén nyilvánvalóvá lett, hogy a megszo-kothoz ragaszkodó szűklátókörű eljárást vagy a szeszélyes kapkodást a jó eredmény érdekében fel kell váltania a tudományos alapozású, szakszerű gazdálkodásnak, úgy az egyház élete is megkívánja a hozzászabott, igazi érdekeit is képviselő tudománynak, a theológiának minden irányú szőhozzjuttatását. Nem tetszésre bízott *többlét*, hanem elkerülhetetlen *kötelezettség* a theologia az egyház számára.

A theologia következő szerepe az egyház *megújulásával* kapcsolatos. A theologia ébreszti reá az egyházat arra, hogy az *egyháznak szüntelenül meg kell újulnia*. A hangulatokra vagy egyéni tapasztalatokra támaszkodó egyháztagok panaszkodhatnak és nyugtalankodhatnak időnként, de ezek a panaszok csak az egyház feltü-leti jelenségeire vonatkoznak és nem megújulástól, hanem kisebb-nagyobb külső változástól várják az orvoslást. Csak a theologia segítségével lehet (emberileg szólva) meglátni az egyház ama *gyökérbajait*, amelyekről léte függ s

amelynek, mint valami súlyos betegségnek, csak tünetei az egyház életének sokak által észrevehető sebei. Nem [az egyházat irányító személyek gyengeségei, nem a szervezeti hézagok és hibák, nem is az egyház egyes feladatkörében mutatkozó nehézségek, hüllenségek és bizonytalanságok, hanem az egyház hitének megzavarodása teszi elkerülhetetlenné az egyház megújulását. Lényegében ugyanaz a helyzet, mint az egyház, hatásában máig érezhető, első megújulása, a XVI. sz.-beli reformáció idején, csak a tényezők alakulása és csoportosulása más.

A theologia azonban nemcsak a megújulás szükségességére ébreszt reá, hanem a megújulás igazi útját is kijelöli. Félreérthetetlenül hangsúlyozza, hogy a megújulás egyedül Istentől függ. Akkor és úgy következik be, amikor és ahogy Ő akarja. Olyan eszközöket választ, amelyeket akar a megújulás véghezvitelére. Azoktól, akik a megújulás eszközei akarnak lenni, csak egyet kíván: *engedelmeskedjenek* igéjében kijelentett, Szentlélek által munkálkodó akaratának. Az egyház tagjai és munkái a leghűségesebben és emberileg legteljesebb formában álljanak készen, hogy Isten használhassa azt, amelyiket épen akarja. A theologia saját magáról is kiemeli, hogy csak egy az egyház többi bizonyosságtevő munkái közt, amelyet Isten ép úgy felhasználhat vagy használatlanul hagyhat, mint a többi. Engedelmeségből készen áll, végzi vizsgáló, bíráló és javító munkáját, hogy Isten felhasználhassa. E tekintetben hasonló a szerepe az orvostudományéhoz. Kétségtelen, hogy minden súlyos beteg sorsa különösképpen Isten kezében van. Tőle függ, hogy él-e, hal-e. Isten meggyógyíthatja a beteget az orvosi tudomány közbelépése nélkül is. Ebből azonban semmiestre sem következik az, hogy ne használjuk fel az orvosi tudomány eddig elért eredményeit, hanem épen az ellenkezője, hogy t. i. emberileg mindent megtéve várjuk Isten segítségét. Az egyház megújulásáért a theologia irányítása mellett emberileg mindent megtéve, várjuk az egyedül Istentől jövő megújulást, az Ő kegyelmének munkáját.

Az egyház megújulásának előkészítésében hűséges készséggel és alázatossággal résztvevő és feladatot hordozó theologia mindig megkapja helyét az egyház tényleges megújulásában is. Áldott kölcsönhatás részese lesz. Az egyház megújulásának előkészítése által hathat az egyházra, amely megújulva bőséges kamatokkal fizeti vissza ezt a szolgálatot a theológiának is s ezzel újabb megújulás forrásává teszi. A theológiának így utolsó feladata az lesz, hogy a megújult egyházat megóvja az elbizakodástól, legyen ösztöke benne további megújulásra. Igaz ugyan, hogy a theologia egy az egyház többi munkái közül, de az is igaz, hogy épen a theologia az a munka, amelyiknek a többire a legnagyobb befolyása lehet s így hatása is legátfogóbb az egész egyház életében. Sokszor

Isten egyenesen *prófétai* szerepet jelöl ki számára az egyház életében.

*

Ezek után az általános fejtegetések után vessünk egy futó pillantást arra, hogy a *mi romániai magyar református egyházunk* életében milyen szerep vár a theológiára.

A theológiának, mint az egyház önvizsgáló munkájának, *ki kell harcolni az egyház életében az őt megillető helyet*. Elhallgathatatlanul hallassa szavát, hirdesse szempontjait, bíráljon és javítson, mint az *egyház élő lelkiismerete*. Hadd tünjék ki, hogy nincs az egyház életének olyan köre vagy kérdése, amit ki lehetne vagy ki szabad volna vonni a theologiai megvizsgálás alól. Hadd tünjék ki, hogy az egyházban felmerülő feladatok fontossági sorrendje és az egyház életében való jelentősége kérdésében egyedül az igére alapozott theologia hivatott és illetékes dönteni. A theológiának ragaszkodnia kell ahhoz, hogy az egyházban az *utolsó*, döntő szó *Jézus Krisztusé*, az egyház fejéé és uráé, az *utolsó előtti* szó azonban az Ő nevében bizonyosságot tevő és Lelke által vezérelt theológiáé.

Az egyház életében helyet és döntő szerepet azonban csak a szó igazi értelemben vett *theologia* követelhet, Isten szent igéjének tudománya. Nem valami *ál-* vagy *fél*theologia, hanem olyan, amelyik felvette az egyház atyjáinak, tanítóinak és reformátorainak örökét, a teljes Szentírásban kijelentett ige szolgálatát és célul tűzte ki az egyház tiszta tanításainak megismerését és megismertetését az igehirdetés segítésére. Ez a szolgálat, anélkül, hogy lényegében változnék, különös szint és különös feladatokat nyer a mi egyházunk keretében és ezáltal még jobban összeforr azzal.

Egyházunk életében a theológiának *mindenkire* és *mindenre* kiterjedőnek kell lennie. Ezekben az időkben, amelyekben mi élünk, a mi viszonyaink között nem maradhat a theologia kiváltságos kevesek titkos tudománya. Nem szorítkozhatik csupán azok szűk körére, akik az egyház egyenes megbízásából végzik a theologiai kutató és tanító munkát, még csak azzal sem elégedhetik meg, ha a lelkipásztorok foglalkoznak vele, hanem helyet kell kérnie az egyház minden tagjának életében is. Jelenti ez az igény egyfelől azt, hogy egyházunk régi hagyományaképpen várjuk azokat a nem-lelkipásztor theologusokat, akik mint egykor református fejedelmeink és előkelőink, tiszta szempontokat mutató theologiai munkákkal gazdagítják egyházi irodalmunkat, másfelől pedig hogy egyházunk minden rendű és rangú tagjai körében felébredjen a theologiai érdeklődés, elismertté váljék a theologiai tájékozottság szüksége és meginduljon a theologiai munka eredményeit elsajátító munka. Itt-ott láthatjuk már a biztató jeleit annak, hogy a theologia kezd általánosabb érdeklődés tárgyává lenni az egyház-

ban, *mindenki* felé forduló igénye nem marad visszhang nélkül.

A theológiának továbbá *mindenre* kiterjedő munkát kell kezdenie. A theologiai szempont, Isten ígéjének érvényrejuttatása olyan átfogó erejű, hogy nemcsak az egyházra, hanem a világ és az emberi élet minden vonatkozására alkalmazható és alkalmazandó is. Istennek megvan a parancsa az állam, a nemzet, a társadalom, a család minden kérdésével kapcsolatban. A mi egyházunk helyzetében mondhatatlanul nagy jelentősége van annak az *egységes* szempontnak, amit a református theologia ad, hogy az egyház tagjai életük minden vonatkozását *ugyanarról* a helyről nézhetik és kérdéseikben *ugyanolyan* hatás alatt dőlhetnek.

Végül a theológiának egyházunkon belül *sajátos munkarendet* kell érvényre juttatnia és ki kell fejeznie azt, hogy az egyháznak *theologiai szempontból is munkaközösséggé* kell válnia. A tudományos theologia minden ágának és segédtudományainak *legyenek meg a hivatott munkásai*, de *legyenek meg a theologiai megítélés alá vonható egyéb területeknek is*. E munkásoknak szüntelen érezniök kell az elkötelezettséget, hogy kutatásuk eredményét akár élő szóban, akár írásban olyan módon adják tovább, hogy ne csak a tudósok, hanem az egyház minden érdeklődő tagja befogadhassa. Nagy szerep vár a népszerű formában, közvetlen egyszerűségben, de csonkítatlan theologiai alapo-

zással frott munkákra. A theologiai gondolkodás népszerűsítésére épen erre a munkára kegyelmi ajándékkal rendelkező munkásoknak kell vállalkozniok, hogy a tudós munka eredményeit öntudatos átdolgozásban juttassák tovább a kevésbé képzett egyháztagok számára.

A tudományos vagy népszerűsítő theologiai munkában foglalatostokodók buzgóságát láthatatlanul éleszti és ébrentartja az egyház tagjaiban egyre erősödő *theologiai érdeklődés*. Hogy Isten akarja az egyház megújulását, annak egyik jele, hogy az egyház tagjai nem engedik elaludni élő kérdéseiket, nem nyugosznak addig, míg feleletet nem találnak reájuk, még pedig nem akármilyen feleletet, hanem a theologia szolgálata révén az Isten ígéje feleletét. Az ige fényébe állított kérdések épen úgy hozzá tartoznak az egyház megújulását előkészítő theologiai munkához, mint az egyház theologiai munkásai által adott feleletek. Nem mondhatja tehát az egyház legjelentéktelenebb tagja sem, hogy ő nem vehet részt a theologia munkájában. Kérdései mindenkinek vannak s minden kérdés egy lendületadó, indító lökés lehet a theologia és azon keresztül az egyház megújulása számára.

Összefoglalóul ennyit: *munkáljuk és engedjük — kiki a maga módján — hogy a theologia szolgálata az egyház megújulásáért teljes lehessen közöttünk Isten dicsőségére.*

(Református Wesselényi-kollégium.)

M. Nagy Ottó.

Műemlékrombolás — műemlékvédelem.

Az utóbbi években néhányszor előfordult már, hogy a hozzánemértésből vagy tanulni nem akarásból egyházunk őrző kezére bízott műemlékek semmisültek meg. 1933-ban a bafaiak egy Árpád-kori templomrészletét rontottak le. — Azután egyik sálaji templom gótikus műzslésben készült mérműves ablakait szedték szét és vissza nem állították, újabban pedig a Keleti Ujság ír az Ocna-Sibiulu-i templom mohácsi vész előtti freskóinak elpusztításáról.

Ezeknél az eseteknél az a szomorú, hogy Egyházkerületünk néhány év előtt választott Műemlék Bizottsága ezekről előre tudott és a műkincsek megsemmisülését megakadályoznia még sem sikerült. Hányszor irtak már egyházi lapjaink, Naptárunk az e téren uralkodó öntudatlanságunkról, mégis akadnak pásztorok, gyülekezetek, akik olyan könnyen túlteszik magukat az eféle, aprónak elkönnyvelt ügyeken s a műemlékpártolás, karbantartás mai rendkívüli fontosságát nem mérlegelve, ügyvélt magasabb céljaik áldozatául dobják multunk itteni, kevésszámú emlékeiből épen azokat, amelyek az itteni magyarság évezredek kulturájának döntő biznyságai lehetnének. Műemlékeink védelme nagy előrelátást igényel egyházunk vezetői, pásztorai és hivei részéről, mert egy műemlék megsemmisítése után érdemben már semmit sem tehetünk, legfeljebb felelősségre vonhatjuk, büntethetjük a vétkeket, de ezzel ugyan semmit el nem érünk. Gátló intézkedésekre van szükségünk és ezeknek tüzzel-vassal érvényt kell szerezniünk.

Nem elég a Műemlék Bizottság pusztá létezése. Nem elég a Debreczeni László munkája, aki Ardeal jórészt már bejárta és utasításokat adott a műemlék jellegű épületek, sírkövek, butorok, úrasztali felszere-

lések, falfestmények javítása, őrzése, fenntartása érdekében, ide sokkal több kell, ha azt akarjuk, hogy a mult században seregestől s most is itt-ott elpusztított műkincseink száma ne szaporodjon.

Műemlékeink védelmezésében, fenntartásában a legfontosabb szerepet kétszegtelenül Műemlék Bizottságunknak kell betöltenie. Olyan férfiak foglalnak abban helyet, akik teljes mértékben megfelelhetnek ennek a feladatnak, de mindent, a dolog természetéből következőleg, nem végezhetnek el. A Műemlék Bizottság szabályzatában kevés az, hogy az egyházak tulajdonában lévő ingó és ingatlan tárgyak összeírását a bizottság rendelkezésére kell bocsátanunk, hogy a bizottság saját hatáskörében megállapíthassa, melyek tekintendők és minősítendők műemlékeknek, hanem el kell rendelnie, hogy egyetlen egyházközség sem javíthatja, bővítheti vagy épen ronthatja épületeit, amíg a Műemlék Bizottság szakértője azt meg nem vizsgálta, mert bizonyára nem egy olyan templomunk van, mint pl. a *Capusul-Mare-t*, amely egyháznak „1855-ben épült” templomáról a jelen évi renoválásakor derült ki, hogy a 20 méter hosszú templomhajó 14 és fél méter hosszúságban az 1241 előttről áll fenn. — Valamely épület műemlékjellegének megállapításánál a bizottság nem támaszkodhatik a Névkönyvek nagyon is revidéálásra szoruló adataira, de csupán a lelkeszek bejelentésére sem, oda szakértő vizsgálata szükséges, mely ha nem történik meg, minden egyes javítás, építés esetében, akkor elpusztított műemlékeink máris tekintélyes száma évről-évre fog szaporodni.

Műemlék Bizottságunk a f. évi egyházkerületi közgyűléskor kiegészítendő lesz, hiszen elvesztette érdemes elnökét, Ugron István grófot és a halál derékban

törte ketté Csutak Vilmos igazgató életét. A kidőlték helyére olyan személyeket kell állítani, akik ezt a fontos ügyet legteljesebb odaadással és szakértelemmel képesek továbbvinni. Nem szabad olyan embereket állítani a posztra, akik nagy elfoglaltságuk miatt nincsenek — legjobb akaratok mellett sem — abban a helyzetben, hogy egész munkát végezzenek. E bizottságnak élnie kell folyvást azáltal, hogy állandóan munkálkodik. Vajjon nem kellene-e folytatnunk a Debreczeni által feldolgozott anyagcsoportok szerinti kiadását, vagy a hosszú hallgatás indoka talán a mai nyomorúság? Fontos érv, de e téren a teljes téllenségre nem kárhoztathat. Műemlékeink megismertetésében ország-világ előtt zártal is nagyon sokat tehetnénk.

Es még egyet: a Műemlék Bizottság alakuljon meg egyházmegyénként is. Nem sok, két-három lelkész, tanító és világi emberből, akik nyári szabad idejökben

az egyházmegyék területén utazgassanak, a helyszínen ismerjék meg még meglévő építészeti emlékeinket, századok viharait kálított sírköveinket s azok megőrzésére nézve adjanak segítő utasításokat azoknak, akiknek jóakarata megvan, de kozzáértésük — saját hibájukon kívül — hiányzik. Ez a bizottság tájékoztassa a kerületi Műemlék Bizottságot a látottakról s így annak munkáját segítse elő. Nem kerül ez pénzbe, csak egy kevés tudást, úgyszeretetet és jóakaratot kíván.

A theologia V-ik évfolyamának tantervében művészettörténeli előadások is tervbe vannak véve s egyrészt éppen a műemlékek védelme céljából. Addig azonban nem várhatunk, amíg művészettörténetbe belekóstolt lelkipásztorok jelennek meg a parokhiákon, nekünk sok tennivalónk van már most. Ugy gondolom, időszerű volna ezeknek a kérdéseknek a megvitatása.

A. L.

Lelkészképzés a magyar református egyházban.

Az „Evangelische Diaspora“, a németországi Gustav Adolf Egylet folyóirata foglalkozik az 1936 januári számában a magyar református egyház lelkészképzésével. A 26 oldalas cikket dr. Bucsay Mihály írja. A tárgyról adott jól áttekinthető képből akarunk néhány részt ismertetni.

A magyar ref. lelkészképzés öt főiskolán folyik. Ez az öt intézet belső alkata mindig meglehetősen egységes volt. Külső egységük az 1881-iki debreceni zsinaton jött létre. 1910-ben 2,603,381 lélek gondozására kellett ez öt intézetnek lelkipásztorokat képeznie ki. Ma csak 1,666,767 református él Magyarországon, mégis négy theologiai akadémia áll rendelkezésükre a lelkészképzéshez, míg az utódállamokhoz csatolt 1 milliónyi reformátusságnak rendszeres theol. akadémia csak Clujon van.

Ez az aránytalan szétszakadás, valamint a theologiai hallgatók számának szaporodása odavezetett, hogy ma Magyarországon nagyobb a kiképzettek száma, mint amennyit az egyház el tud helyezni. Míg 1919-ben a magyarországi négy fakultáson 172, addig 1925-ben 257 és 1934—35-ben 462 hallgató tanult. Ennek a következménye az lett, hogy volt olyan év a debreceni egyházkerületben, hogy több mint 100 végzett segédlelkésznek nem tudtak segédlelkézi gyakorlati állást sem biztosítani.

Pedig a valóságban legalább kétszer annyi lelkészre volna szükség, mint amennyit most alkalmazásban van. De ehhez olyan lelki ébredésnek kell jönnie, amely a tényleges szükségét láthatóvá is tegye. Mert jelenleg még annyira elevenség nélkül él az egyház, hogy a háború utáni lélekszámnövekedéssel sem járt együtt a gyülekezetek számának növekedése, nemhogy a szükség szerint apróbb részekre oszlottak volna fel a régi óriásgyülekezetek.

A magyar református lelkészképzésben jelentős helyre állítja a cikk trója a clujai theológiát. „Nagyon súlyos csapást jelentett a több mint hatszáz gyülekezetet számláló ardeali egyházkerület elvesztése, melynek Clujon van a ref. theologiai fakultása. Erdély a nagy fejedelmi, Bocskay István, Bethlen Gábor, Rákóczy György idejében egy évszázadon át az egész magyar protestántizmus központja volt. Sőt a fejedelmi udvar sok külföldi tudósnak és tanárnak alkalmat adott a gondatlan irodalmi munkálkodásra, mint Opitz Mártonnak, J. A. Alstedtnek, Bisterfeldnek, L. Piscatornak stb. Isten a legújabb időben is megadta az ardeali reformátusoknak az erőt — annak ellenére, hogy az itteni gyülekezeti élet és lelkézi ház szegénységét a nyugateurópai ember még csak meg sem értheti — arra, hogy intézményeiknek legalább a gerincét, így a theologiai főiskolát is megtarthassák. A clujai theologusok (professzorok) friss, átütő szelleme és az evangéliumi hit mélységeibe behatoló komolyságuk nemcsak a maguk, hanem — az irodalmi megnyilvánulások által — magát a mai magyarországi anyaegyházat is építi és megeleveníti.“

Néhány mondatban jellemzi az egyes fakultások

jelenlegi törekvését az általános lelkészképzésen túl. Sárospatak azokat a módokat keresi, hogy miképpen juttathatja el a lelkész az igét az egyszerű néphez. Ezért kiterjedt falu- és néptanulmányozást folytat. Pápa olyan lelkészeket akar képezni, akiknek a tanítói képesítésük is meglegyen és akik tudjanak az egyke miatt elnéptelenedő gyülekezetek lelkészei és tanítói is lenni egy személyben. A budapesti theológiát a nagyvárosklivánta minden irányú széttekintés és a határozott kálvinizmusra való törekvés jellemzi. Debrecennél nem lehet egységes belső magatartásról beszélni. Ezek a szükségek, részben a róm. kath. theologiai példájára is, de főleg a szükség kényszere nyomán részben már létrehozták, részben előkészítették majd mindenik theologiai akadémia az ötödik évfolyamot.

A magyar református lelkészképzésben mint mindig, úgy ma is szerepet játszik a külföldi tanulmányozás. Már a XVI-ik században több mint ezer magyarországi theologus fordult meg Németországban. Azután is századokon át több ezer magyar theologus szerzett nagyobb tudást, indíttatásokat, testvéri kapcsolatot kat a külföldi reformátusokkal külföldi tanulmányozása alatt. 1733—1790 között, amikor a rekatholizáló és germánizáló törekvésű osztrák kormányzat elvette a magyar protestáns főiskolák vizsgáztatási jogát, 44 magyar theologus szerzett diplomát a hollandiai Ultrrechtben. Így nem akadályozhatták meg őket munkájukban. Ma a németországi alapítványok elsorvadása következtében mindinkább az angol, svájci, francia és hollandiai egyetemekre mennek a külföldön tanulók.

A magyar református lelkészképzés igyekszik összeegyeztetni a főiskolai tudományos képzés és a gyakorlati egyházi szükség és követelmény szempontjait. A theologiai tudományt úgy műveli, hogy azzal a magyar református nép életében tudja szolgálni Isten dicsőségét. Emellett őrzi a kapcsolatot kifelé a világ többi reformátusaisával s ezt most azon túl, hogy magyar theologiai hallgatók külföldön tanulnak, azzal is el akarja mélyíteni, hogy évenként két német theologusnak a debreceni, egy németnek a sárospataki és egy skót theologiai hallgatónak a pápai theologiai akadémia ad ingyenhelyet. Így is erősíti a magyar református egyház a világ reformátusainak egységétudatát.

A.

Dr. Péterffy Pál lett Dr. Jancsó Ödön sebész-főorvos utóda a Református Kórházban. A Diakonissza Intézet keblei tanácsa a kórházunknál megüresült sebész-főorvosi állás betöltése ügyében azonnal intézkedett s azt igen megnyugtatóan Dr. Péterffy Pál kiváló orvossal töltötte be, kit eddigi műtetei alapján úgy a kórház vezetősége, mint orvostársai igen alkalmasnak találtak erre az állásra.

Gondolatok egy konferencia nyomán.

Junius 4–6-án a belmissziói előadók egy konferenciája folyt le dr. Imre Lajos kerületi előadó vezetésével a ref. theologia disztermében. Az egyes b. előadókon kívül résztvettek a konferencián az egyes munkaágak utazótitkárai, továbbá Borbáth Dániel diakonissza-intézeti és Krislóf György árvaházi lelkészek. Ez a konferencia, amely felölelte a belmissziós összes munkaágakat (gyermekpásztoráció, ifjúsági, nő és férfiszövetségi munkákat, az Ige szolgálatát, kórházügyet, biblia és imaórát) sok gondolatot, sok szempontot vetett felszínre, amelyeket a nyilvánosság előtt is ismertetni e sorok feladata.

Mindenekelőtt a konferencia *haladást* jelent a munkában. A nyári nap szerepét töltötte be akkor, mikor bizonyos szempontokat *kierlelni* segített a periférius munkások részére. Elsősorban is leszögezendő, hogy a belmisszió kezd kinőni a gyermekcipőkből. Nagykorúság, sőt az önállóság felé halad. Ezt célozta az az egyöntetű állásfoglalás, hogy a belmissziói előadók helyzete az egyházmegyékben megállapítandó, munkakörük szabályozandó és az adminisztrációhoz s annak szerveihez való viszonyuk precízírozandó. Javaslat készítésére egy bizottság küldetett ki. Ezzel kapcsolatban van némi elgondolásom. A belmisszióknak feltétlen fel kell emelkednie mellékes helyzetéből a másirányú egyházi munkák szintjére. *Mi a mai helyzet?* A munkának nincs egy egész embere. A kerületi előadóokra nézve csak mellékfoglalkozás lehet. Az igazgatónácsrendeletet ad ki, a püspök számonkér, befoly, ellenőriz. Az utazótitkárok mindenkitől és mégis alig tudják, hogy kitől függenek. Ujabbán egy missziói lelkész is beállított (Pálffy Károly), akinek ez ismét népes gyülekezete mellett harmadrendű foglalkozása. A munka egy egész embert kívánna. Egy misszióvezető lelkészt, mint ahogy például a tanügynek is megvan a maga külön kerületi előadója. A misszió munkája nagyobb és fontosabb terület, mint a tanügy. Tudniillik amily arányban fogynak iskoláink, olyan arányban nő a misszió területe és munkaköre.

A misszióvezető a kerület központjából vezetné a munkát. A munka minden szála az ő kezében futna össze és irányítaná az utazótitkárokat és egyben ő is utazótitkár lenne. Minden helyi alakulatot, gyülekezetet ismerne, az ünnepélyeket vezetné, gondoskodna, hogy azok missziós jellege megővassék, sőt irányítaná az ige hirdetést is. Az egyes belmissziói előadók, utazótitkárok közvetlen irányítása alatt állának és a legteljesebb evangéliumi propaganda útján jutnának közvetlen érintkezésbe a református néppel, úgyis mint egyénekkel, úgyis mint tömeggel. Ezt a szerepet ilyen intenzivitással a püspök nem töltheti be nagy egyházpolitikai és adminisztrációs lefoglaltsága miatt, pedig, hogy mennyire elvárja népünk, mutatja az a követelése, amelyet mindinkább kezdett hangoztatni és felállítani, nem épen indokolatlanul, eltávozott püspökével szemben.

Fontos, hogy az előadók egyházmegyéjük legaktuálisabb kérdéseiről, a nép lelkéről tiszta képpel birjanak. Beszámolóikon a püspök is jelen legyen, aki viszont felállítaná a munka jövőbeli tervezetét és megkapná a személyes kapcsolatot az előadókkal.

A munkának nagy súlyt kell fektetnie a gyakorlati képzésre. Ebben részt kell venniük a gyakorlati theol. tanárainak, akik nemcsak adnának, de kapnának is ebben a közös munkában. A képzésnél nagy súlyt kell fektetni a gyakorlati oldalra, mert a legtudományosabb képzés is, ha átadó képességgel nem párosul, csak egyéni gyarapodást jelent, a közre nézve meddő.

A konferencián hárman képviseltük az *idősebb korosztályt*. Többi tagjaiban az ifjúság előnyomulását jelentette. Amilyen örömmel láttam ezt, épp oly komoly az a megállapításom, hogy az ifjúság még túl akadémiikus. Megállapításaiban még bátoratlan és kereső. És mégis azt kelt mondanom, hogy a belmisszió korhatárhoz van kötve. Az ifjúság derűje, mozgékonyága,

rugalmassága, optimizmusa s az a szimpátia, melyet az ifjúság kivált, nagy segítség a munkában. Nagyon kívánatos, hogy a választásokkor ezek a szempontok érvényesüljenek.

A konferencián megtagyaltatott az a kérdés is, *hogyan lehet a Ref. Kórház szeretetintézmény*. Borbáth Dániel kórházi lelkésztestvériünk volt a kérdés előadója. A kérdés tárgyalása megmutatta, mennyire fontos egy ilyen kérdésnek a külső tényezőkkel való összhangzásba hozatala. Örömmel vételet e sorok írójának az indítványa, hogy más helyen szokásos borraivalók helyettesítéséül a távozó betegek hivassanak fel a szegénysorsú betegek ápolási alapja javára hozzájárulásra, mert különben is számos esetben történt, hogy tehetősebb gyógyulttan távozó betegek nem találták módot hálájuk lerovására. Ez a személyenként csekély összegű hozzájárulás ma sok szegénysorsú beteg sorsán tudna enyhíteni, ha évekkal előbb életbe lépett volna. A kórház önfentartására vonatkozó nézetek ismertetésére más alkalommal fogok kitérni, mivel a kérdés fontossága és hasznossága részletesebb feldolgozásra tart igényt.

Ki kell emelnem annak a ténynek a fontosságát, hogy az előadók bevonultak a *Missziói Tancs* munkájába.

E konferencia, amelynek megrendezése dr. Imre Lajos ker. előadónak köszönhető, amint e pár sorból is kivehető, egy lépéssel előbbre vitte a belmisszió ügyét. Hogy az előadók mellett az összes munkaágak képviselői, utazótitkárok és titkárnők is aktíve jelen voltak, csak növelte a munka értékét. Ambár tagadhatatlan, hogy az alkalom az egyes munkások közötti személyes kapcsolatok kiéptítésére nem használtatott ki.

K. A.

Németországban Wiedemann érsek, egy több theologusból álló bizottság élén néhány hónap mulva elkészíti a Biblia fordítását.

Wiedemann érsek a hamburgi lelkészek gyűlésén felolvasást tartott a biblia fordításával kapcsolatosan, hogy eloszlassa a lelkészek érthető nyugtalanságát. E szerint a Biblia új fordítása valóban német fordítás lesz és a harmadik birodalombeli németek számára készül.

A hamburgi gyűlésen felszólt Hofer lelkész is, a nemzeti szocializmus theologusa, aki beszédében többek között a következőket mondotta:

„A Bibliában semmi nyoma sincs annak, hogy Jézus Krisztus zsidó eredetű volna. A Biblia azt mondja, hogy Jézus Krisztus Isten fia volt és nem hiszem, hogy akadna valaki, aki Istent zsidónak feltételezné.”

Beszédének további részében a lelkész azok ellen fordult, akik azt hiszik, hogy Palesztina Krisztus születésének idejében zsidó ország volt.

„Ez nem felel meg a valóságnak. A történetírók éppen azt mondják, hogy különösen Gallilea tartományban büszke szőke nép lakott. A zsidóknak Jézus Krisztussal szembeni gyűlölete egy alacsonyabb rendű faj gyűlölete volt egy szent, szép és felsőbbrendű fajjal szemben.”

Érdekes adatok a szász szervezetekről.

Az a csodálatos népfentartó, összetartó erő, mellyel szász testvéreink rendelkeznek, nemcsak anyagi gazdagságukban, kiltűnő szervezőképességükben, hanem ezeken túl évszázadokon át beidegződött szokásaikban, azok megtartásában, ápolásában népradícióihoz való ragaszkodásukban rejlik. Az ardeali szászok évszázados próbát kiállott, azok hatása alatt kifejlődött kisebbségi néppolitikájához jólékonyan járult az ifjúság nemes tradíciókra való nevelése. A mi ifjúságunkat ma az IKE és Leányszövetség gondozza s ezt a szászok között hiába keresnők (talán ép Braşov kivétel.) A szászoknak évszázados ifjúsági szervezete van s ezen szervezeten keresztül adott nemzetéhez, fajához hű, fegyelmezett ifjúságot az országnak. Ez ifjúsági szervezet (mely leginkább a falusi ifjúságra vonatkozik) a „Bruderschaft”- „Schwesterschaft”, fivérek-nővérek közössége, mely gondozza mindkét nembeli ifjúságot. Célja az ifjúság korlátok közt tartása, erejének nemes, célszerű konzerválása, az élőkereztyénség, egyháziasság, meleg hazaszeretet (szülőföld), nemes szivképzés, társadalmiasság ápolása. Jóllehet a „testvériség” szervezete inkább néppolitikai, mint keresztyén törekvés, eredetileg mégis a keresztyén élet betöltésére legkedvezőbb eszköz számukra. Náluk az egyház (iskola) és a nép közötti kapcsolat szilárd, egyházra, iskolájára való áldozata példás. A szász nép áldoz nemcsak azért, mert van miből, hanem azért is, mert annak értelmét látja, kamatait maga is élvezni felelősséget hordozó becsületes, megbízható munkái nyomán. (Szász hivatalnokok ügykörük hűséges betöltéséről ismeretesek.)

A szabad gondolkozású szászokat jellemzi a germán fajjal kapcsolatos sajtáság: folytonos eszmecsere melletti önállóságra törekvés, igazságszeretet, megnemalkuvás s ha kell felelősségrevonás, suttogás és takargatás nélküli nyíltság, életderű. A falusi ifjúság nevelésében (ami leginkább irányadó!) önkormányzatra, társadalommal, különösen saját fájával szembeni felelősségre való nevelés törekvését látjuk, mely egészen hagyományos. A (14—24 évig) „Bruderschaft” ban élt ifjúság 24 ik életéve betöltésekor a „Nachbarschaft” (szomszédtság) ba lép. E két szervezetről óhajtok néhány dolgot leírni.

A Bruderschaft lelkész vezetése, presbiterium felügyelete alá tartozik. Minden Bruderschaft és Schwesterschaft választ 1—1 szeniort „Alt knecht”-et, illetve „Alt magd”-ot, akik a presbiterium és az ifjúság között közvetítő szerepre hivatottak s az autonom ifjúsági szervezetet vezetik, az ifjúság erkölcsi életére felügyelnek, vasárnap közös és előírás szerinti megünneplésére, időnkénti táncra, valamint a vasárnap délutáni játékokra vigyáznak. Ünnepeken köte-

les minden „fivér”, „nővér” népviseletben járni. Mindeniknek joga a templomi közös éneklésben, a játékokban, gyaloglásban, tornában részt venni, kötelessége istenfélelemben járni s erkölcsös életet élni. A lelkész által nem engedélyezett táncban nem szabad részt venniök, ép úgy, mint lelkésznel be nem jelentett fonóban. Táncnál nagy fegyelem uralkodik, „mely a testet és érzelmet gyógyító bilincsben tartja.” — Testvériségbe lépés konfirmáció után, husvét másodnapján szokásos, amikor is az „Alt knecht” (Alt magd) köszöni Istennek, hogy a szülők fiatal testvéreiket keresztyénnek nevelték s most az egyház felnőtt tagjai sorába felvette, — a templom bejáratánál az ujoncok ígétét (hogy a törvényt megtartják) beveszi. Ezután játék, tréfa következik. Az idősebbek iránti engedelmesség jeléül mindenik ujonc nyakába követ, seprőt vagy evőeszközt kötnek s annál fogva a földre lehúzzák. Az ujoncnak nem szabad ellenkeznie még akkor sem, ha közben szeme nedvesednék. Ekkor az Alt knecht megkérdezi, hogy a törvényt meg akarják-e tartani, mire „igen”-nel felelnek, de az idősebbek tulordítják a „nem”-ükkel a fiatalokat. Erre következik a „lázadók” pénzbeli megbüntetése, ami t. k. a felvételi díj szokott lenni.

Akik nem járnak rendszeren a templomba, pénzbüntetést fizetnek. Havonta „Zugang”-ot tartanak, ami nem egyéb, mint vasárnap délután a templom bejárata előtt a felnyitott ősi láda elé való gyülekezés, hol a különféle vétség miatti pénzbírságokat kiróják a vétkekre. Itt osztatják el az esetleg hónap alatt felmerült nézeteltéréseket. Prédikáció után az „Alt knecht” kikiáltja: „Ítélnék Isten nevében...” „nincs bocsánat” stb. A láda előtt fatállal kopog s felhívja azokat, akik valamikor vétkeztek, hogy jelentkezzenek, mert ezáltal a félbüntetés-pénzt elengedik. Ezután hivataloslag panaszolják be az illetőket. Ha egyik testvér a másikat vádolná, hét (7) tanut kell maga mellé hoznia. (Az 1732-iki testvériség artikulusai szerint büntendő: ha ástott a templomban, ha hangos volt az utcán, helyét másnak nem adta át, füttyölt az úton, káromkodott, templomba nem járt, leskelődött, pletykált, hallgatózott, késő éjjel járt az utcán, leány szegényére viselkedett.) Az Alt knecht újra kopogtat, kihirdeti a büntetési összeget s a testvéreket Isten nevében elbocsátja. Ilyen „Zugang” alkalmával tesznek fogadást arra, hogy idegen nyelven nem beszélnek és szokásaikat megőrzik. Kiengesztelés, megbékülés napja a péntek, amikor is reggel egyenruhában felkeresik a lelkészt, a testvériség nevében kérik, hogy este a kibékültek és többi testvérek számára osszon urvacsorát. Mindenki a maga szomszédtsága tagjai között vesz urvacsorát.

Ha valamelyik fivér vagy nővér meghal, azt a fivérek karjukon viszik a temetőbe s helyezik az általuk ásott sírba. A lelkész halálát a testvérek fekete szalagviseléssel gyászolják.

A 24. életévet betöltötték a „szomszédság“-ba lépnek (leányok a nőszövetségbe, mely az árvák, szegények gondozását végzi). Ha valaki hamarabb házasságra lép, hamarabb lesz a szomszédság tagja. A falu élete megkötött erkölcsök, szokások között folyik, az egyetértés érdekében szükséges a közös szokások feletti örökös s mivel mindez az egyház kebelén belül történik, elengedhetetlen dolog a jó egyházaság. A szomszédság felett is az egyház gyakorol felügyeletet erre választott tagjai által. A szomszédsági kötelezettségnek mindenki eleget tenni tartozik keresztényen életfolytatásával: kölcsönös segélynyújtás, szomszéd-testvéri érdelet ápolása, szász szokások gyakorlása, egy nép-közösségbe tartozás örömeinek és büszkeségének ébresztése, egyházi feladatok, népjólét, otthon szülőföld szeretete és ismerése tartoznak ide. A presbiterium a szomszédságon keresztül örökös a templombajlás és a vasárnap keresztényen megszentelése (rend, fegyelem) felett s gyakorolja az egyházfegyelmet. Szomszédság tagjai kötelesek az egyház által kitűzött feladatokat (egyh. pénzügyítés, egyh.-iskolai kézimunka, fuvar) hűségesen teljesíteni. Szomszédság különös gondja az atyai vagyon (föld, ház, erdő) megőrzése, másnak el nem adása. Küzd az alkohol romboló hatása ellen, szorgalmazza a népviselet házi vagy nyilvános ünnepeken való használatát. Szomszédság vezetése a szomszéd atyák ügyköre (1 szomszéd atya mellé 4 birtokost választanak.) Ezek tartják számon és járnak közbe hogy pl. súlyos belegség idején a szomszédnak a földje ép úgy meg legyen művelve, mint máskor vagy nagy munka idején segítségére siessenek annak, aki pl. betakarítással, stb. vel elmaradt.

A „testvériség“, „szomszédság“ régi szokásainak megtartása és ápolása népet mentett az elkallódástól, a közösségi, összetartás tudata az erőt fokozta, „testvérek“, „szomszádok“ egymásiránti felelősségérzetét jótékonyan befolyásolta. Amíg ilyen szervezés áll egy nép szolgálatában, addig nem kell félnie idegenítő áramlatoktól... de ahol ez nincs meg, nagyon tudatos kell lennie az igazságnak: egy nép sem pusztulhat el, ha csak önmaga le nem mond élni akarásáról, életjogáról. Ez pedig öngyilkosság lenne, azaz bűn.

1936 IV.

Dr. Czirják János.

JEGYZET. Aki a szász Bruderschaft, Nachbarschaft kérdésével bővebben kíván foglalkozni, tanulmányozza a községenként összedílt szabályzatokat erre vonatkozólag. A Brukenthal múzeum szívesen bocsátja bárkinek rendelkezésére. Továbbá Fr. Fronius: Bilder aus d. sächsischen Bauernleben in Siebenb. 1885. Fr. Müller—Langenthal: Die siebenb. Sachsen u. ihr Land. Stuttgart, stb. Ezekből sugárzik a szász testvéreink sorsuk, nyelvük, szokásuk és halottalkhoz való hűségük. Cz. J.

10 éves találkozó a theológián

— 1936 június 9—10. —

A fiatalabb lelkipásztori nemzedékben mind erősebb és erősebb lesz a gondolat, hogy a sikeres lelkipásztori szolgálat alapfeltétele a theologiai tudományokkal és az egyház theologiai tudományokkal és az egyház theologiai munkaközösségével való szoros kapcsolat. A két évvel ezelőtt ebből a gondolatból született első tízéves találkozótt ebben az évben követte a második. A theológián négy éven keresztül együtt tanult évfolyamnak éppen fele jelent meg a találkozón (Ady Elemér, Biró János, Bonczidai Dezső, Kiss István, Kiss József, Kádár Miklós, Kónya Ernő, László Dezső, Lőrinczy József, Markó Ödön, M. Nagy Ottó, Nagy Mihály, Tóth János és Tőkés Tibor). Többen magukkal hozták a feleségüket is. A találkozón a theologia tanári kara teljes számban vett részt és Vásárhelyi János püspök nagy elfoglaltsága ellenére is szakított időt a találkozón való részvételre. Több más évfolyamhoz tartozó lelkipásztor és theologiai hallgató vett részt a találkozón.

A személyes barátság és a theológiával való kapcsolat ápolása mellett a találkozó legfőbb célja az eltelt tízesztendő fontosabb egyházi életjelenségeinek átvizsgálása volt. M. Nagy Ottó részletes előadásban ismertette a *theologiai tudomány* körében beállott legújabb változásokat, László Dezső a *missziómunkák* tíz esztendőjét mérte fel, míg Biró János az elmúlt tíz év *lelkipásztori tömörüléseit* vázolta. Ez a három kör tulajdonképpen ki is merítette nagyjában az egyházi élet egész területét. A személyes beszámolók megmutatták, hogy a találkozón megjelent lelkipásztorok különböző nehézségeik és próbáik ellenére is ugyanazt a lelkipásztori szellemet tükrözik. Egyenként bizonyosságot tettek arról, hogy a lelkipásztori munka igehirdetés és hogy ennek az igehirdetői munkának nem mechanikus gyakorlatnak, hanem theologiai alapokon felépülő szolgálatnak kell lennie. Ady Elemér a *theológiával*, mint intézettel szembeni kapcsolatok ápolásáról szóló előadásában külön is rámutatott azokra a módokra, amelyek szerint a lelkipásztor a theologia közösségében maradhat.

Nagy öröm volt a találkozón a *professzorokkal* való személyes kapcsolatok felújítása is. A találkozó mély sajnálattal emlékezett meg a két régi professzornak: Dr. Kecskeméthy Istvánnak és dr. Makkai Sándornak betegségéről. Előbbit egy kisebb küldöttség üdvözölte, utóbbinak pedig üdvözől levelet küldött a találkozó. Makkai Sándor pár nap mulva meglehetősen lelkiben köszönte meg a megemlékezést. A *helyettes püspök* sok biztató és bátorító szót szólt a fiatal lelkipásztorokhoz. Többek között kiemelte, hogy a lelkipásztori és egyházi életben döntő jelentősége van a theologiai tudományos

munkának és kilátásba helyezte, hogy szükség esetén anyagi közbenjárást is eszközöl ki az egyházkerületi központnál arra, hogy a fiatal lelkipásztorok tudományos dolgozataikat könnyebben kiadhassák.

A találkozót és az összes évfolyamtársakat Ady Elemér lelkipásztor felesége az öt év múlva

tartandó újabb találkozóra gyülekezetükbe meghívta.

Nagyon áldott dolog lenne, ha a theológián ezt a tízéves találkozót minden évben meghetne tartani, mert belőle sok új erő és bátorság költözik azokba, akik azon részt vesznek.

—ő.

Reverzálisok oldása.

Egyházunk régi sebe a reverzálisok kárunkra való megkötése. A régi helyzet az volt, hogy ha reverzalist nem adtak a házaselek, akkor a fiú az apa, a leány az anya vallását követte. Így aztán elég arányosan és igazságosan megoldódott a vegyesházások örök problémája.

Mióta az új vallástörvény világosan és határozottan úgy intézkedik, hogy az 1828 április 22-i törvény előtti, vagy az utáni időben kötött, a gyermekek vallásának fixirozására vonatkozó megállapodások (tehát reverzálisok) *semmisek és semmis érvényűek*, az apa választási jogát nem korlátozzák; (t. i. az apa határozza meg minden egyes gyermeknél, hogy az az ő, vagy az anya vallását fogja e követni;) és „*ugyan-csak semmisek a házasság alkalmával e célból tett megegyezések*“; — azóta különös dolgot látunk. A római katolikusok pápai rendeletre hivatkozva, *egyáltalán nem* esketnek meg egyes házaspárt csak akkor, ha a nem pópista fél reverzalist ad.

Ebből most már az következik, hogy a törvény feloldja ugyan tettüket később sokszor megbánt hiveinket a reverzális *hivatalos* érvényessége alól, — de a *lelki* érvényesség, az adott szó és írás megmarad és köti hiveinket.

Azt hiszem nemcsak Clujon történt meg az, hogy tanácsot kértek hiveink a lelkipásztortól: mit tegyenek? Ismerik, hogy a törvény nem tartja érvényesnek a reverzalist, — nem akarják, hogy gyermekeik az evangéliumi hittől eltérjenek, de köti őket a reverzális, amit adtak.

Válaszunk pedig habozó és határozatlan: bizony, az adott szó szent. Miért nem gondolta meg előbb, ez az egyik felelet. A másik: az egész reverzális-ügy Isteni és emberi törvények ellen való, tehát nem kötelező.

Egyik felelet sem ad teljes megoldást. Egyik esetben ellökjük hívünk segítségkérő kezét, — a másikban olyan dolgot követelünk tőle, ami neki lelkiismereti furdalásokat okozhat. „*Ami pedig hitből nincs, bűn az.*“

Nem vettük elő eddig az egyellen, Istentől reánk bizott fegyvert. Jézus ezt mondja tanítványainak, illetve Egyházának: „*Bizony mondom néktek: A mit megkötök a földön, a mennyben is kötve lesz; és a mit megoldotok a földön, a mennyben is oldva lesz.*“ (Máté 18, 18.)

Kezünkben van tehát a reverzális-oldás ha-

talma! Miért nem használjuk? Miért nem élünk vele? Hiszen ha Luther Márton az evangélium igazságának felismerése után mint Krisztus igazi Egyházának tagja feloldhatta magát és feloldhatott másokat, pl. a nőilenségi fogadalom alól, mert egy ilyen fogadalom ellene mond az Isten törvényének és az emberi természetnek, — akkor miért nincs elég bátorsága a református egyháznak arra, hogy az ilyen sem az emberek, sem az Isten szemében nem érvényes „kötéseket“ a maga Istentől kapott hatalmával feloldja és hiveink lelkiismeretét megtisztítsa?!

A megoldás *módja* nem tartozik reám. Mindenesetre hivatkoznunk kell a reverzális oldáskor elsősorban Istentől nyert hatalmunkra, másodsorban az állami törvények megfelelő paragrafusaira.

De mindezt *sürgősen* meg kell csinálnunk. Ha mi szüntelenül lomhán mozgunk, a pópisták pedig szüntelenül élénken tevékenykednek, akkor evangéliumi igazságainkkal együtt nagyon lemaradunk és egyedül saját magunkat okolhatjuk ezért. Az eladott lelkek árát pedig rajtunk, lelkipásztorokon kéri számon Isten.

„Nem gátolhatjuk meg — mondotta valaki a bűnről —, hogy a madarak át ne szálljanak fejünk felett. De azt megakadályozhatjuk — felelte barátja —, hogy fészket ne rakjanak a fejünkön“. Ugyanezt mondhatjuk a reverzálisvadászokra is, mert végeredményében ez a törvénytelen reverzális-hajsza is *bűn*, akármiféle indokok vezetik is.

Sípos Géza.

A magyarországi Református Szeretetszövetség és néhány buzgó és a magyar nép sorsáért komoly felelősséget érző lelkipásztor az ember- és gyermekbő tiszántuli református községek református lakosságából kiválogatták a megfelelő egyéneket, családokat, főként a sok gyermekes családokat s előzetes megbeszélések alapján leküldték őket a ritkuló népességű, egykés Baranyába. A közelmúltban is 6 család 26 gyermekkel indult útnak. Ezek a gyermekek visznek új életet a baranyai elnéptelenedő iskolákba s új vérkeringést a haladó egykés falvak életébe.

A Skót Nemzeti Bibliatársulat *felajánlotta, hogy minden európai theologusnak, aki azt kéri, ingyen görög- és hébernyelvű Újtestamentumot adományoz.*

Debrecenben folyó évi június hó 3-án a tiszántuli református egyházkerület közgyűlés keretében jényes ünnepségek között ünnepelte meg Baltazár Dezső 25 éves református püspöki jubileumát.

Felelet

Kese Attilának a Református Lelkipásztor f. évi 11. számában „A magunk megsegítésének kérdése” c. válaszára.

Nem akarom a vitát tovább folytatni a felmerült kérdésben. Különösen nem abban a modorban, melyben Kese választát levezette. A Kiáltó Szó-ban megjelent válasznak világosan megjelölt célja az volt, hogy ismeressem azokat az indokokat, melyek Lelkészértekezletünk kifogásolt határozatához vezettek és ezek alapján visszautasítsam azt a minden szépítgetés és magyarázat dacára is sértő megbélyegzést, melyet cikkíró velünk szemben használt. Voltaképpen csak tolmácsa voltam azoknak a megnyilatkozásoknak, melyek értekezletünk tagjai részéről elhangzottak. Ezzel magam részéről az ügy érdemére vonatkozólag a nyilvános vitát befejeztem, miután annak folytatását sem az ügyre, sem a magunk személyére nézve nem ítélem hasznosnak.

Arra a számonkérésre pedig: „hogyan kerül az én e lapban, mint kizárólagos lelkészi lapban, *Értekezletünk orgánumban*, egyedül bennünket érintő cikkre küldött válasz a K. Sz.-ba? ...”, felelem:

1. A kérdés nem kizárólag lelkészi kérdés, mivel a hozzánk megküldött cälätfeli javaslat az egyházkerületi segélyegyesülettel kapcsolatosan tervezte megvalósítását. Ebbe a segélyegyesületbe pedig a lelkészekon kívül tanárok, tanítók és nem lelkész jellegű egyh. alkalmazottak is tartoznak, akiket sem az előzetes megbeszélésből, sem magából az intézményből nem lehet ki tudni, de nem is volna ildomos. A kérdésnek nem a Lel-

készértekezleten, hanem az Egyházkerületnél kell eldölni.

2. Tudtommal értekezletünknek hivatalos sajtóorgánuma az idő szerint nincs. Lehet, hogy van a bekecsaljai, vagy baia-marei egyházmegyék lelkészértekezleteinek, de azt esetleg nem vallja magáénak az alba-iuliai és még egynéhány egyházmegye, engem pedig, mint lelkészértekezleti elnököt egy ilyen partikuláris lap nem kötelezhet. Hogy lesz-e az értekezletnek egy ilyen kötelező sajtóorgánuma és melyik lesz az, azt a jövő fogja eldönteni. Addig pedig tiltakozom minden olyan törekvés ellen, bárhonnan jöjjön is az, mely befejezett tények teremtésével, vagy látszatának keltésével akarja a közvéleményt és a kérdésnek az illetékesek akarata ellenére való kialakulását befolyásolni.

3. a Kiáltó Szó egyh. újság, szerkesztője lelkész, olvasói lelkészek és olyan világi emberek, akiknek az egyh. élet minden vonatkozásban szívügyük. Nekem tehát — így állván a dolog — nyitva állott az út a K. Sz.-hoz, anélkül, hogy bárkivel, vagy bármivel szemben vétkes indolenciát követtem volna el, vagy bármilyen irányu kötelezettségemet sértettem volna. A kérdés különben ott dőlt el, hogy a K. Sz. szerkesztősége helyet adott válasznak, nem féltette tőle nivóját és úgy ítélte meg, hogy a kérdés érdeklí olvasóit. Mert úgy-e, abban egyetértünk, hogy válaszom leközlésével nem sajtóvitára ragadott meg alkalmat?! *Régent István.*

Ismeretlen evangéliumok.

Még 1930-ban nagy feltűnést keltett a theologiai tudományos világ köreibon az a hír, hogy A. Chester Beatty angol régiséggyűjtő Egyiptomban egy olyan, 160 lapot tartalmazó papirusz leletre bukkant, mely keletkezési korát tekintve, messze túlszárnyalja az eddig ismert bibliai kodexeket és így felbecsülhetetlen jelentőséggel bír. A lelet 12 különböző kodex töredékeit tartalmazza a 2. 3 és 4. századból; ő és újszövetségi, valamint apokrif könyv (Henoch) töredékeit foglalva magába. Az ő szövetségi részletek a Septuaginta-fordításhoz tartoznak, az új-szövetségi pedig megoszlanak a szinoptikus evangéliumok, János ev., Cselekedetek kve., Római, Filippi, Kolossé, I. Thess. levél és Jelenések könyve között, még pedig Mátéra és Jánosra 2—2, Márkra 6, Lukácsra 7 és Cse.l-re 13 levél esik, ezek együtt egy 220 lapos kodexet alkottak. A leletet 1933-ban F. Kenyon volt Britnsh Muzeum-i igazgató angolul is kiadta „The Chester Beatty Biblical Papyri London” címmel és C. Schmidt, valamint H. Lietzmann méltatták, előbbi „Die Evangelienhandschrift der Chester Beatty Sammlung” címen a Zeitschrift für neutest. Wissenschaft 1933 évi évfolyamában, utóbbi: „Zur Würdigung der Chester Beatty-Papyri der Paulusbriefe címen 1934 ben a berlini akadémia ülésén tartott előadásában.

Az új lelet által keltett izgalmak még el sem ültek, amikor pár hónappal ezelőt Londonból az a hír terjedt világgá, hogy a British Muzeum által 1934 nyarán ugyancsak Egyiptomban vá-

sárolt görög papiruszok között két, sajnos erősen sérült papiruszlapot találtak, melyek egy eddig ismeretlen evangélium töredékeit tartalmazzák. A leletek kora a 2. század közepe, Justinus idejénél semmi esetre sem későbbi, úgy hogy keletkezési idejük kb. a 2. század első évtize deire tehető. Mr. Idris Bell, a papiruszok világhírű szakértője, a British Muzeum kéziratőre az olvasatokat már el is készítette és a Times ez évi január 23. számában fényképpel együtt egy előleges tudósítást is közölt róluk, jelezve, hogy e szövegkiadás „Fragments of an Unknown Gospel and other E Carly Christian Papyri” („Trustees of the British Museum”) címen rövid időn belül megjelenik. A fényképeken az írás jól olvasható.

Bell szerint a felfedezett evangélium kétféle szöveget tartalmaz. Egyrészt új elbeszéléseket, amelyek a kánoni szövegbe nincsenek felvéve, aztán oly történeteket, melyek kánoni szövegfeldolgozásoknak látszanak vagy azzal parallel haladnak.

Igy egy sajnos nehezen olvasható szövegrész egy epizódot tartalmaz, mely a „Jordán partján” (1) játszódik le: Jézus egy sajátos kérdés tesz fel, mely haltgatóit bámulatba ejti és amely a János 12: 34.-re emlékeztet.

Egy másik szövegtöredék a szinoptikus hagyományhoz áll közel. Egyes személyek — Bell herodiánusokra és farizeusokra (v. ö. Mk. 3: 6 és 12: 13) gondol — Jézushoz jönnek és őt kísértetni akarják, mondván: „Mester Jézus, tudjuk, hogy Te Istentől jöttél, mert azok a

dolgok, melyeket Te cselekszel, oly bizonyágot tesznek, (mely téged) minden próféta fölé (állít). (Mellékformája János 3:2 és Márk 12:14). Ezután azt kérdik, hogy Jézus minő álláspontot foglal el a „királyokkal” szemben (v. ö. Mk. 12:13—17 és paralleljeit); mire Jézus ellenkérdéssel válaszol: „miért neveztek engem szájjal „Mester”-nek, amikor ti nem hallgattok arra, amit mondok”. (v. ö. Lukács 6:46); a „szájjal” kitétel betoldás lehet Jes. 29:13 alapján.

Egy harmadik rész szorosan összefügg Jánossal és Jézusnak a nép vezelőivel való vitáját tartalmazza. Jézusmondásokból áll (Ján. 5:39; 5:45); majd arról tudósít, hogy ellenségei Jézust megkísérlik megkövezni és a tömeg hatalmába adni, de sikertelenül (Ján. 7:30).

Következik a szinoptikusok „a belpoklos meggyógyítása” című fejezetének (Mk. 1:40—45 és paralleljei) egy új variánsa. Új ez a mondás: „Uram Jézus, mivel én belpoklosokkal érintkeztem és velük együtt ettem a vendégházban, én is poklos lettem”, mely mondásnak az a látszata, hogy a beteg ezáltal akarja inkább felkelteni Jézus szánalmát maga iránt. (Márk 2:15 — ellendarabja, itt Jézusra alkalmazva.

Ez új evangéliummal kapcsolatban a következő kérdésekre kellene felelethez jutni: 1. az új evangélium elfeltételezi-e a kanonikus evangéliumokat, vagy pedig ezeknek az ősforrása-e; egy szinoptikus ősevangelium vagy talán a jánosi evangélium rég keresett ősforrása? és ezzel kapcsolatban 2., — már Bell is figyelmeztet erre a lehetőségre, — vajjon ez evangélium szerzője esetleg nem azon „elődök egyike, akiről Lukács evangéliuma kezdetén (1:1) tudósít?

H. Windisch a Chr. W. ez évi 4 ik számában azt tételezi fel, hogy az evangelista a szinoptikus evangéliumokat (vagy legalább is egyiküket) és a Jézus evangéliumát ismerte és ezekből állított össze egy új evangéliumot. A szinoptikusokat egészen biztosan ismerte, mert a lelet szövege egyes helyeken egyezik Máté—Lukács, majd Márk—Lukács evangéliumának megfelelő helyeivel. Nehezebb eldönteni azt a kérdést, hogy ismerte-e a jánosi evangéliumot, vagy annak egyik forrását? A lelet sokkal szűkebb szövegű, semhogy biztosan lehetne állítani föléle. A „jánosi” fragmentum azonban erre enged következtetni. Ez alatt a fragmentum alatt azon töredéket értjük, mely Jézus 7 mondását tartalmazza és amely teljesen egyezik Ján. 5:39 és 45-el, viszont ami ezután következik, az a kánoni evangéliumtól távolállónak látszik; úgy, hogy az evangelista hét „jánosi” töredékről és egy valamilyen más evangéliumi hagyományokat tartalmazó iratból egy új beszéd-jelenetet állított össze.

Amennyiben az exegetáknak sikerülne biztosan megállapítani, hogy az új evangélium szerzője a jánosi evangéliumot ismerte és használta, akkor egy eddig ismeretlen evangélium-

tpussal állanánk szemben, egy szinoptikus és jánosi szövegekből szabadon átdolgozott szövegkeveredéssel, amely szövegben egy valamilyen másfajta evangéliumi hagyomány is helyet talált magának.

Az új evangélium jelentősége mindenesetre abban áll, hogy igazolja, miszerint egy keresztény író a 2. század elején, legalább is kettőt ismert a kanonikus evangéliumokból, azonban azokat nem tekintette apostoli szent iratoknak, hanem magát hivatottnak érezte arra, hogy azokat fel- és átdolgozza és valami más forrásból is merítsen, úgy, amint azt Máté és Lukács Márkkal és a q dokumentumaival tették.

Még érdekesebb volna természetesen a lelet, ha az olvasatok azt igazolnák, hogy ez az ősevangelista sem Márkot (vagy Mátét), sem Jánost nem ismerte és mellékanyagokból vagy pláne a kanonikus evangéliumok ősforrásából állította össze evangéliumát. (Lukácsot azonban ismerte.) Így pedig a szinoptikus, valamint a jánosi problema is új arculatot nyerne.

Hogy az új evangéliumok Egyiptomban bukkantak fel, igazolják a már eddig is tudott dolgot, hogy t. i. a különböző evangéliumok, melyek a kánoniaktól eltérést mutatnak, legszámosabban Egyiptomban voltak elterjedve (a 2. sz.-tól kezdve) s ott vannak ma is („egyiptomi evangélium”, a görög zsidóevangelium, Basilides, Péter evangéliuma, valamint számtalan Jézus történeti. Jézus-mondás és más bibliai töredék, mintegy 2500—3000 drb) Kiss Béla.

A debreceni Nyári Egyetem tizedik tanfolyamát az idén is aug. 1—18 napjain rendezik meg. A múlt nyáron 255 külföldi vett részt s az idén már eddig 18 nemzet fiai közül 320 külföldi résztvevő jelentkezett. Így kiváló alkalom nyílik idegen nyelvek gyakorlására és külföldiekkel való megismerkedésre. A jubiláris tanfolyamon a legkiválóbb magyar és külföldi előadók tartanak előadásokat magyar, német, francia, angol és olasz nyelven. Az előadások d. e. 8—11-ig és délután 5—7 óráig lesznek. A hallgatóság internátusokban, butorozott szobákban és jó szállodákban nyer elhelyezést. A legújabb kutatásokat felölelő előadás-sorozatot hangverseny, magyar táncbemutató, nyelvtelcék, szórakozást és sportolási alkalmak, továbbá kirándulások egészítik ki. A résztvevők vasuti és vízumkedvezményt kaphatnak. Lakás és elsőrendű ellátás három hétre 65 p. (kb. 2000 lej). Betratkozási díj 8 p. (kb. 240 lej). Részletes felvilágosítással szolgál a debreceni Nyári Egyetem Titkársága.

Tulsókomáromban (Magyarország) a református egyházközség presbiteriuma több fegyelmi ügyében elfogadta a bűnelket beismerők írásos vagy egy bizottság előtti eklézsia követését és ismét odaengedte őket az úrasztalához.

Mexikóban mindenféle vallásoktatás, hittanintás tilos úgy a magán, mint a nyilvános iskolákban. A római katolikus egyház összes egyházi vagyonát lefoglalta és elkobozta az állam.

A feketicsi (Jugozslávla) árvaház vezetősége a hozzá beküldött 5000 azaz ötezer dindr (kb. 15.000 lej) adományt visszaküldte a feladónak és pedig, mert ez az adomány egy bál jövedelme volt.

Kalocsa város kilenc csinos házat épített. Ezeket a legtöbb gyermekes családok kapták. A családok a házakat harminc évig örökberletként bírják és csak azután mennek át tulajdonukba, nehogy addig eladják, vagy megterheljék az ingyenházat s ne maradjon meg öreg korukra.

KÉZ A KÉZBEN

Az Ifjúsági Keresztyén Egyesület Szénior
Osztályának rovata.

Rovatvezető: **László Dezső.**

Nyári konferenciánk és közgyűlésünk jul. 22—24.

Szénior Osztályunk választmánya június hó 10-én tartott megbeszélésén úgy döntött, hogy ezévi konferenciánkat és tisztújító közgyűlésünket az ifjúsági konferenciával kapcsolatosan Ciombrudon, Aiud mellett fogja tartani. A választmány ebben a kérdésben azért döntött így, mert világosan látta, hogy az ifjúsági konferencián 15—20 szénior amugy is részt szokott venni. Továbbá az ifjúsági konferenciáig Babos Sándor valószínűleg Isten segédelmével haza érkezik, így vele ott lehet majd találkozni. Viszont a vele való találkozást más formában nem tudtuk biztosítani.

A részvétel feltételei azonosok az ifjúsági konferenciájával, ami az Ifjú juniust számában olvasható. Napi ellátás díja 25 lei, részvételi díj 25 lei.

A reggeli bibliaórák az ifjúsági konferencia programjával azonosok. Délelőtt a szénior munka három nagy kérdése kerül megbeszélés alá:

22-én a Szénior Osztály és az egyház (Csefő Sándor).

23-án a Sz. O. és a nép (Pálffy Károly).

24-én a Sz. O. és a misszió (Babos Sándor).

Délutánonként a munka részletkérdéseit vizsgáljuk meg:

22-én a Sz. O. ifjúsági munkája (László Dezső).

23-án a Sz. O. tudományos munkája és kapcsolatai (M. Nagy Ottó).

24-én a Sz. O. eddigi útja és jövője (Dr. Tavaszy Sándor).

Az esti előadások az ifjúsági konferenciával együtt lesznek.

Jelentkezések legkésőbb július 10-ig Sipos Géza pénztároshoz küldendők Cluj, Str. Kogălniceanu 21. Ref. Parochia. Indokolt esetekben némi segítyt is tud a központ adni.

MEGHÍVÓ

az IKESzO 1936 július hó 22-én délben 12 órakor Ciombrudon tartandó rendes tisztújító közgyűlésére.

Tárgysorozat:

1. Elnöki megnyitó. Dr. Tavaszy Sándor.

2. Titkár jelentése. Biró János.

3. Pénztáros jelentése. Sipos Géza.

4. Tisztikar lemondása.

5. Tisztújítás három évre.

6. Indítványok.

Az indítványok a gyűlés előtt 24 órával írásban beadandók a titkárhoz.

A közgyűlésre a Sz. O. minden tagját szeretettel meghívjuk.

Cluj, 1936 június 10-én.

BIRÓ JÁNOS s. k. DR. TAVASZY SÁNDOR s. k.
titkár. elnök.

Dávid Gyula, lelkész, okl. vallástanár „A közönségi élet etikája” c. dolgozata alapján június hó 19-én sikeresen letette a theologiai magántanári vizsgáját egyháznak magántanár-képesítő bizottsága előtt. Amikor örömmel könyveljük el buzgó tudományos munkája újabb állomását, Isten áldását kérjük további munkájára.

Dr. Szentkirályi Istvánné szül. Balogh Lujza szénior testvérünk életét az Úr egy kis leánygyermekkel áldotta meg.

Kristóf György, árvaházi lelkész testvérünket az egyházkerület véglegesítette az árvaházi lelkézi állásában. Az Úr áldását kérjük további munkájára.

Horváth Jenő az elmúlt negyed évet missziói tanulmányok végzésével Baselben töltötte. A közeljövőben haza érkezik.

Ady László új gyülekezetében Căpușul-Maren pünköst harmadik napján volt a kijavított műemlék-temp-

lom felszentelése. Az istentiszteleten dr. Nagy Géza, a délutáni ünnepélyen dr. Kristóf György professzorok szolgáltak.

Nemes Dezső gyülekezetében Vlahán pünköst második napján új orgonát szentelt László Dezső. Az orgona-szentelést követő ünnepélyen Biró Sándor tartott előadást.

Kiss Árpád Baseltől pár hétre Hollandiába ment és onnan a közeljövőben haza érkezik.

Biró Mózes Isten kegyelméből gyógyultan érkezett haza és ismét megkezdte a munkáját a hídeltvei gyülekezetében.

Irodalom és Művészet

László Dezső: Két tűz között. A modern magyar irodalom és a református egyház. A Kiáltó Szó könyvsorozatának 4 száma 1935 48 oldal.

László Dezső, a *Kiáltó Szó* főmunkatársa, e legújabb tanulmányában a tőle megszokott éleslátással veszi tárgyalás alá a modern irodalomnak és a református egyháznak időszerű kérdését; nem csupán az anyag tárgyilagos ismertetését adja, hanem a kérdés anyagából tisztán élénk tárja azt az aktuális parancsot, melyre a református egyháznak ma fel kell figyelnie s melynek meghallgatása egyházunk új munkarendjének kialakításában és végzésében az egyház munkásának igen jelentős segítségére szolgál. A tanulmány címe nagyon kifejező és találó s már előre sejteti, hogy benne a modern irodalom és az Isten ítélete alatt álló református egyházzal lesz szó, aminek a valósága a könyv átolvasása után megkapó vonásaiban áll előttünk. — A modern magyar irodalom szenvedélyes kritikáját, mellyel a protestantizmust illette, sokan ismertük. Ezt a kritikát Szabó Dezső indította el *A magyar protestantizmus problémája* c. cikkével, melynek gondolatvilágához Móricz Zsigmond és Ady Endre kapcsolódtak, mely kritika a protestantizmust a tőle akkor még távol álló és idegenül hangzó társadalmi, nemzeti és kulturális szempontból illette, rámutatva a protestantizmusra e téren váró súlyos feladatokra. Természetesen ez a kritika, amint Szabó Dezső említett írásában, majd *Elsodort falujában* és *Móricz Fáklyájában* elhangzott, a protestantizmus részéről éppen szenvedélyessége és új gondolatai miatt a legteljesebb ellenállásra talált, amint azt Révész Imre, *Sebestyén Jenő*, *Veress Jenő*, *Tankó Béla* védekezéséből ismerjük. Az irodalmi kritikának voltak kézzelfogható fogyatkozásai: a protestantizmust nem értékelt, mint vallást, lényegét csak a liberalizmus kifejezésében ismerte, a protestantizmust azonosította a pappal. A védekezés éppen ezért a protestantizmus alaplényegének mint vallásnak a tisztázására szorítkozott. De volt ennek a kritikának határozott jelentősége, aminek a felismerése még sokáig késelt, az, hogy rámutatott a protestantizmus társadalmi, nemzeti és kulturális feladataira; melyek elől az egyháznak kitérnie nem szabad; de itt van az egyházi védekezés jogosultsága is, hogy ezeket a feladatait alaplényegének tisztázása és lényegében való megerősödése nélkül nem végezheti. Tulajdonképpen nem ez az irodalmi kritika, hanem az egyház belső megújulása eredményezte, hogy az egyház ezen újabb feladatai végzését is teljes felelősséggel vállalni igyekszik. Az egyházi belső megújulás Ravasz László munkásságával és a pietista egyházi mozgalommal kezdődik. E megújulási folyamatból azonban a társadalmi, nemzeti és kulturális feladatok vállalása *Makkai Sándor* munkájával kezd kinőni, amikor *A magyar fa sorsá*-val a református egyházi gondolkodást bekapcsolta a modern magyar szellemi élet és irodalom életvonalába, kifejezést adva a modern irodalom nemzetszemléletének, majd egyházi (*Elátkozott óriások*) és társadalmi (*Magunk revíziója*) kritikájában a modern irodalomnál sokkal világosabban és az egyház lényegének nemcsak fenntartásával, hanem éppen abból kifolyólag meghúzta a protestantizmus nemzeti,

gazdasági társadalmi és kulturális feladatainak határvonalát.

De nemcsak az általános szellemi gondolkozásban történt meg a református egyház megújulása, hanem a teológiában is. A theologia megújulásának úttörő munkáját nálunk *Tavaszy Sándor* kezdte el. Ezt a megújulást egyáltalán nem a modern magyar irodalom inspirálta, hanem az élő Isten akaratának az Ő igéjében való megtalálása. Mivel azonban e teológiának Isten igéje személyes beszéddé, ma is hangzó ítéletté, parancssá, akaratú lett, ennek a tolmácsolásnak természetes következménye lett az élet aktuális kérdéseinek újra-megtalálása és vállalása. E theologia a maga egyházi alapjától érkezett az élet konkrét kérdéseire. Az egyház most egyszerre felszabadult a modern irodalom vádjai alól azért, mert felismerte, hogy Isten helyezte vád alá és mert azon az úton akar szabadulni, melyet Isten mutat meg. Irodalom és theologia nem fordulnak el egymástól, a theologia az Isten iránti nagy felelősség örök felkiáltója, az irodalom e nagy felelősség konkrét helyeinek felmutatása. „Nem ér semmit az a református kulturmunka, társadalmi szervezkedés, nemzet-építő program, amelyik nem alapszik az evangéliumon, de célét vesztette az az evangéliumi munka is, amelyik nem az adott keretek között akar építeni.” (48 old.) Egyházunk munkamozgalmait erre az alapra kell helyezni és ezen az úton kell vezetni. S mivel László Dezső könyve a mai élet legidősebb kérdésének tisztá vizsgálatát s egyházunk munkájának és feladatainak világos felmutatása, szükséges, hogy e tanulmány eredményét egyházunk minden munkása hasznosítsa. *D. Gy.*

Brunner Emil: Hitünk. Fordította: *Bíró Mózes.* Kiadta a Zsolttároskerti Füzetek Kollégiuma *Cluj,* 1935. 121 o. Ára 50 lej. Kapható az „Ifjú” kiadóhivatalában.

Brunner Emil szerint a theologia mindig a fordító munkáját végzi, mert az a kötelessége, hogy a Biblia örökkévaló Igéjét a maga kora nyelvére lefordítsa. Szerinte a theologia szolgálata az, hogy: „Istennek a Jézus Krisztusban való művéről szóló üzenetét addig és olyan alapon gondolja át, míg csak képessé lesz ezt az üzenetet egyszerűen és mindenki által megérthető módon a mi korunk nyelvén is kimondani.” E könyv előszavának ezt a mondatát azért idéztem szövegszerűen, hogy rámutassak arra a változásra, ami az újabb református theológiában és ott is éppen a dogmatikában, a theologia legnehezebb részében végbe ment. A theologus Isten művéről beszél, mindenki által érthető formában és a maga kora nyelvén. Brunner könyve átvezet a református gondolkozás és élet alapvető nagy kérdéseire olyan világos és szemléltető stílusban, hogy ha a munkáját olvasni kezdtük, azt alig tudjuk letenni. Minden kérdést a legszemélyesebben állít be és válaszul mindig az Isten legvalóságosabb Igéjére utal. A munka első pontja az Isten létezésének kérdésével foglalkozik, innen halad tovább az Atya, a Fiú és a szentlélek munkájának tárgyalására. Az egyes részletkérdéseket a mi legszemélyesebb kérdéseinkként tárgyalja. A munkában nemcsak az Isten Igéje áll előttünk általunk megközelíthető formában, hanem a mai ember is, amint szeretne hinni és nem tud hinni és mégis hihet, ha felfigyel Isten szavára.

Brunner könyvének egyes kis fejezetei egyik svájci egyházi lapban mint állandó rovat jelentek meg, később foglalta azokat könyvbe. Nem papoknak, hanem theologiai műveltséggel nem rendelkező laikusoknak írta. Munkáját gyermekeinek ajánlja, mint olvasmányt. Amikor a könyvet elolvastam, az volt az érzésem, hogy ez a könyv megfelelne azoknak, akik annyiszor elem állították a kérdést, mit is kell nekünk reformátusoknak hinnünk? A mi egyházi irodalmunkban Makkai Sándor Őtudatos Kálvinizmus és Kegyelemből hit által c. két népszerű dogmatikája tölti be azt a szerepet, amit a Brunner könyve igényel magának. A Makkai fenti két könyve azonban még keresése annak, amit Brunner ebben a két könyvében megtalált és eltalált.

Bíró Mózes értékes munkát végzett azáltal, hogy ezt a fontos könyvet magyarra lefordította és kiadta. Azt

azonban nagyon sajnáljuk, hogy a munka fordításába a gondos fordítás és dr. Thaly Loránt átnézése után is meglehetősen sok magyartalanság csúszott be. Kívánjuk, hogy a munka első kiadása rohamosan fogyjon ki, hogy a következő kiadásokban a bántó magyartalanságok is eltűnhessenek. *L. D.*

„Ime, én titevek vagyok!” *Babos Sándor mandzsuri naplója.* Egyházkerületi Iratterjesztés kiadása, 91 o. Turda, 1936.

Babos Sándor kéthavonta egy-egy nagy levélben szöveget beszámolni arról a munkájáról, melyet Mandzsuriában folytat. Ezek a levelek élvezetes formában összefoglalják mindazt, ami vele az eltelt idő alatt történt. 20–25 oldalas leveleit több példányban is hazaküldi egyik-másik barátjának, vagy missziói baráti körnek. Nagy szolgálatot tett az egyházkerületi iratterjesztés, hogy az Egyházunk missziói szolgálata c. nagyobb munkában közölt hasonló levél után ezt külön füzetben is kiadta. Ennek a naplórészletnek érdekességét és jelentőségét az adja meg, hogy éppen Babos első önálló missziói útfáról számol be. Megismerjük a levélből a mandzsuriái vasárnapi iskola, kereszteleési előkészület, kereszteleés, istentisztelettartás körülményeit és belső levegőjét. Ezenfelül a kezdő misszionárius nehézségeit, melyekkel a kínai nyelvvel és szokásokkal való találkozásában áll szemben. Nagy öröm látni, hogy Babos Sándor megmaradt erdélyi embernek, aki még Mandzsuriában is mindent a mi itteni életünkkel tud kapcsolatba hozni. Ez nemcsak nekünk nagy öröm, hanem a missziói munkának és az arról szóló irodalomnak is nagy nyereség, mert éppen a külmissziói munkában résztvevőket fenyegeti az a veszedelem, hogy egész világuk és szellemi beállítottságuk általánossá és uniformizálttá válik. A könyvet több jólsikerült kép tesz elevenné. *L. Di*

New-Yorkban folyó évi május 17-én Michael J. Levelle római katolikus vikárius értekezletre hívta össze New-York protestáns felekezeteinek főpapjait s a new-yorki főrabbit. Indítványozta, hogy szövegezzenek egy olyan közös imát, amely megfelel minden vallás parancsának, illetve, amelyik nem ellentétes egyik hit elveivel sem.

Ez az ima: fohászokadás az eget urához, hogy veszen véget a fajok, felekezetek, vallások üldözésének, győzzen a minden elfogultságon, türelmetlenségen, politikai túlzáson felülemelkedő isteni eszme, szeretet, megértés, emberiség.

A vallások fejei a szövegben meg is egyeztek és május 17-én ugyanazt a szöveget imádkozták New-Yorkban katolikusok, protestánsok és zsidók. És a különböző templomokból fölfelé szálló esengés erejét nem zavarta, hogy ugyanazt más és más vallások hívői fohászokdták. Amerikában ezt annyira nem tartották ieltűnőnek, hogy vezércikket írjanak róla; nem dicsérték, nem is támoaták. Elég volt egy-egy hírcske; mi is lenne abban szenzáció, hogy az egyazon Istenhez különböző felekezetek hívei ugyanazért esdéltek?!

Amerikában az sem feltűnő, ha a templomhelyiséget szombaton zsidók, vasárnap keresztények bérlik. A Miatyánk nem fáj a frigyládának és a Jehova imáddása a helyen.

A budapesti Iparosképző Protestáns Egylet közgyűlésén, amely egyesület 78 éve áll fenn, Szuchovszky Gyula evangélikus lelkész, egyleti titkár imája, Kajtár Lajos gyáros elnöki megnyitója után, felszólt Raffay Sándor bányakerületi evangélikus püspök is és kijelentette: ne féljen az iparosember a gépektől, térhódításuk nem akadályozhatja meg az emberi értékek érvényesülését. Az iparosság volt valamikor a közelet egyik alapja, összekötőkapocs az intellektuel és a nép között, annak kell lennie a jövőben is. Jézus földi atya szintén iparos volt és — úgymond a püspök —, ő, mint Jézus szolgálja, maga is bíszke arra, hogy iparosságuktól származik, bár székely ősel között sok nagy közeleti ember is volt.

Szerkesztésért felelős: DR. TAVASZY SÁNDOR.